

İŞVERENLERİN ASGARİ ÜCRET ARTIŞLARINA İLİŞKİN ALGILARININ ÖLÇÜLMESİ: ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ¹

Ömür DEMİRER²
Eyyüp Ensari ŞAHİN³
Hacer ÖLÇER⁴
Recep ÇAKAR⁵
Harun KISACIK⁶

Atıf/©: Demirer, Ömür; Şahin, Eyyüp Ensari; Ölçer, Hacer; Çakar, Recep; Kısacak, Harun (2017). İşverenlerin Asgari Ücret Artışlarına İlişkin Algılarının Ölçülmesi: Çorum İli Örneği, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10, Sayı 1, Haziran 2017, ss. 265-278

Özet: Asgari ücrette 2016 Ocak ayı itibarıyla %30 oranında (rutin artışların çok üstünde) bir artış gerçekleşmiştir. Söz konusu bu artışın ekonomiye ve işletmelere nasıl yansıtacağı ise tartışma konusu olmuştur. Çalışmamız kapsamında, asgari ücretin bu anormal artışının Çorum ilinde faaliyet gösteren işletmelerin yöneticilerinin algıları ile makroekonomik faktörler arasındaki ilişkilerin sektörler ve işletme büyüklükleri açısından değerlendirilmesi amacıyla toplam 207 firma üzerine anket çalışması yapılmıştır. Çalışma henüz sonuçları ekonomiye yansımamış bir durumun sektör temsilcileri tarafından nasıl algılandığını açıklaması bakımından önemlidir. Çalışma sonucunda küçük işletmelerin asgari ücrette yapılan artışlara daha duyarlı oldukları ve bu artışın üretim maliyetlerini, kayıt dışı istihdamı, işsizliği ve yatırımları olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Öte yandan orta ve büyük ölçekli işletmelerin ölçek ekonomilerinden yararlanma olanağına sahip olmaları nedeniyle üretim maliyetlerinde bir artış olmayacağı ve işçi çıkarma eğilimine girmedikleri için işsizliğe yol açmayacağı ve bu nedenle de kayıt dışı istihdama neden olmayacağı yönünde düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Asgari Ücret, Makro Ekonomik Göstergeler, Çorum ili, İmalat sanayi

Makale Geliş Tarihi: 21. 03. 2017/ Makale Kabul Tarihi: 02.06.2017

¹ Hitit Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kapsamında Proje Olarak Kabul edilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr. Hitit Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Bölümü, omurdemirer@hitit.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr. Hitit Üniversitesi, , İİBF, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Bölümü, eyupensarisahin@hitit.edu.tr

⁴ Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi, TBMYO, Tasarım Bölümü, hacerolcer@hitit.edu.tr

⁵ Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi, SBMYO, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, recepcaakar@hitit.edu.tr

⁶ Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi, SBMYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, harunkisacik@hitit.edu.tr

Measuring The Perception of Employers on Wage Increases: Corum Province Example

Citation/©: Demirer, Ömür; Şahin, Eyyüp Ensari; Ölçer, Hacer; Çakar, Recep; Kısacak, Harun (2017). *Measuring The Perception Of Employers On Wage Increases: Corum Province Example*, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 10, Issue 1, June 2017, pp. 265-278

Abstract: *The minimum wage increased by 30% as of January 2016. How this increase will be reflected in the economy and businesses have been a matter of debate. Within the scope of this study, a survey was conducted on a total of 207 firms in order to evaluate the abnormal increase of the minimum wage in terms of sectors and business sizes in relation to the perceptions of the managers of the companies operating in Çorum and macroeconomic factors. The study is important to explain how the sector representatives perceive the outcome as an unevaluated situation. As a result of the study, it is observed that small enterprises are more sensitive to increases in minimum wages and that this increase will affect production costs, informal employment, unemployment and investments in the negative. On the other hand, it has come to the conclusion that medium- and large-scale enterprises have to benefit from economies of scale and that there will be no increase in production costs and that they will not lead to unemployment because they do not tend to withdraw workers and therefore will not lead to informal employment.*

Keywords: *Minimum Wage, Macroeconomic Indicators, Çorum, Manufacturing industry*

I. GİRİŞ

Günümüzde asgari ücret, çalışanların ve onların ailelerinin insan onuruna yaraşır bir hayat seviyesini sağlayan bir gelir tabanı olarak ele alınmaktadır. Asgari ücret bir diğer ifade ile “en az ücret” kendiliğinden terimi oluşturan kavramlar gibi asgari düzeyle bağlantılı bir ücrettir. Asgari ücret özellikle, az gelişmiş ülkelerde geniş bir halk kitlesini ilgilendirdiğinden önemli bir sosyal nitelik kazanmaktadır. Asgari ücretin sosyal niteliğinin piyasalar üzerinde ortaya çıkardığı etkiler, bu uygulamanın başlangıcından günümüze kadar sürekli olarak tartışmaların odak noktasını oluşturmuştur (Antonis ve Thomas, 2007:170). Bu araştırmanın amacı; Çorum ili imalat sektöründe faaliyet gösteren işletme yöneticilerinin 2016 Ocak ayından itibaren geçerli olan asgari ücretteki %30'luk artışın makroekonomik göstergeler üzerinde oluşturacağı etkiye ilişkin algılarını ölçmektir. Araştırma kapsamında asgari ücrette yapılan artışlarla ilişkili olarak enflasyon, sermaye yatırımları, kapasite kullanım oranları, üretim miktarları, üretim maliyetleri, işsizlik, kayıt dışı istihdam, gayri safi yurtiçi hâsıla, ihracat ve ekonomik büyüme oranlarına ait imalat sektöründe faaliyet gösteren işletme yöneticilerinin algıları analiz edilmiştir. Araştırma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; araştırmada kullanılan değişkenlerin tanım ve kapsamı verilmiş,

literatürde bu değişkenlere ilişkin ampirik çalışma bulgularına değinilmiştir. İkinci bölümde ise araştırma amacına uygun olarak sahadan toplanan verilerle yapılan uygulama sonuçları sunulmuştur.

II. ASGARİ ÜCRETİN TANIMI VE KAPSAMI

Ücret; bedeni ve fikri emeğin üretime katkısı karşılığında ödenen miktardır. Ücret girişimcinin kâr ve zararına bağlı olmayan, girişimci tarafından emek sahibine, miktarı önceden belirlenen ve ürünün satışı beklenmeden ödenen bedeldir (Zaim, 1997). Ücret aynı zamanda işveren için bir maliyet unsuru olarak karsımıza çıkmaktadır (Brown vd., 1983). Ücret bir maliyet ögesi olarak ekonominin genelini etkiler, aynı zamanda bir gelir ögesi olduğu için de milli gelirin bölüşümünün de belirleyici bir özellik taşır. İşçinin geliri ücret, işçi ve ailesinin gereksinimlerini karşılar ve onlara belirli bir yaşam seviyesi sunar (Garrison, vd., 1997). Ücretin hem talep hem de maliyet unsuru olmasından dolayı, sermaye birikim sürecinin tıkandığı, kâr oranlarının düşme eğilimi gösterdiği dönemlerde, sermaye kesimi bu sorunları aşmak için ücret üzerindeki baskısını arttırmaktadır (Bağdadioğlu, 1999). Asgari ücretin beli başlı amaçları, gelir dağılımında adaletin sağlanması ve fakirliğin azaltılması, emeğin istismarının önlenmesi, ücretlerin enflasyon karşısında korunması, ücret farklılıklarının azaltılması, eşit ise eşit ücret kavramının hayata geçirilmesi ile cinsiyete dayalı ücret adaletsizliğinin ve haksız rekabetin önlenmesidir (Korkmaz, 2006) Ücret; bedeni ve fikri emeğin üretime katkısı karşılığında ödenen miktardır. Ücret girişimcinin kâr ve zararına bağlı olmayan, girişimci tarafından emek sahibine, miktarı önceden belirlenen ve ürünün satışı beklenmeden ödenen bedeldir (Zaim, 1997:196). Ücret aynı zamanda işveren için bir maliyet unsuru olarak karsımıza çıkmaktadır (Brown vd., 1983:5). Ücret bir maliyet ögesi olarak ekonominin genelini etkiler, aynı zamanda bir gelir ögesi olduğu için de milli gelirin bölüşümünün de belirleyici bir özellik taşır. İşçinin geliri ücret, işçi ve ailesinin gereksinimlerini karşılar ve onlara belirli bir yaşam seviyesi sunar (Garrison, vd., 1997:12). Ücretin hem talep hem de maliyet unsuru olmasından dolayı, sermaye birikim sürecinin tıkandığı, kâr oranlarının düşme eğilimi gösterdiği dönemlerde, sermaye kesimi bu sorunları aşmak için ücret üzerindeki baskısını arttırmaktadır (Bağdadioğlu, 1999:59). Asgari ücretin beli başlı amaçları, gelir dağılımında adaletin sağlanması ve fakirliğin azaltılması, emeğin istismarının önlenmesi, ücretlerin enflasyon karşısında korunması, ücret farklılıklarının azaltılması, eşit ise eşit ücret kavramının hayata geçirilmesi ile cinsiyete dayalı ücret adaletsizliğinin ve haksız rekabetin önlenmesidir (Korkmaz, 2006:16). Asgari ücret düşüncesinin tarihsel gelişimi literatürde dönemler ve farklı iktisadi akımlar halinde ele alınmaktadır. Bunlar; kapitalizm öncesi ücret anlayışı ve asgari ücret, klasik iktisat düşüncesinde asgari ücret, sosyalist düşüncede asgari ücret, keynesyen iktisatta asgari ücret, neo-liberal düşüncede asgari ücrettir. Geçmiş dönemlerden beri her felsefi akımın

içerisine konu olmuş asgari ücret Anayasa'da düzenlenmesi de hem belli müdahalelerden korunmasını sağlamakta hem de konunun büyük önem taşıdığını göstermektedir. Anayasanın 2. Maddesinde yer alan sosyal devlet niteliğinin bir yansıması olarak asgari ücret devlet tarafından belirlenmekte, işçilerin koşullarının iyileştirilmesi ve çalışma hayatının bir düzene kavuşturulması gerekmektedir (Çalğan, 2007:7).

Asgari ücret her yıl Ocak ve Temmuz aylarında artırılmakla birlikte 2016 Ocak ayı itibarıyla %30 oranında artırılmış ve bu artışın olası sonuçlarının tüm kesimleri etkileyeceği düşünülmektedir. Asgari ücret ile ilgili çalışmalara literatürde oldukça sık rastlanmaktadır. Literatürdeki bazı çalışmalar ise şöyledir;

Card (1992) yılında yaptığı çalışmada 1988 yılında Kaliforniya'daki asgari ücret artışının düşük nitelikli işgücü üzerine etkilerini incelemiş, çalışmada asgari ücretin genç nüfus istihdamı ve özellikle hizmet sektörü çalışanları üzerindeki etkilerini ayrı ayrı ele almıştır. Çalışmanın sonucunda, Kaliforniya'daki genç nüfus istihdamının eyaletlerindeki genç nüfus istihdamından daha hızlı arttığını göstermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Manning ve Machin (1997) Avrupa (Fransa, Hollanda, İspanya ve İngiltere)'de asgari ücretin etkilerini araştırdığı çalışmada, asgari ücretin hane halkı gelirlerinin saptanmasında ve işsizlik faktöründe önemli etkisi olduğunu saptamıştır. Buna göre asgari ücretin meslekler üzerine kötü bir etkisinin olduğunu fakat birden fazla çalışanın olduğu ailelerin gelirlerinin saptanması açısından dengeleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Korkmaz (2001) yılındaki çalışmada; Asgari ücretin hem gelir vergisi hesaplamasında hem de gelirlerle ilgili yapılacak indirimlerde doğrudan ilişkili olmasından dolayı, asgari ücretin ve asgari ücretten alınan vergilerin artması kayıt dışı istihdamı teşvik ederek devletin vergi kaybına uğramasına, işçilerinde sosyal güvenlik haklarından yararlanmamasına yol açmakta olduğunu bundan dolayı asgari ücretin mali yükünün azaltılması gerektiğini vurgulamıştır.

Suryahadi vd. (2003) yılında yaptıkları çalışmada Endonezya'da asgari ücretin kentsel istihdam, erkek istihdamı, kadın istihdamı üzerinde negatif, nitelsiz işçi ve memur istihdamı üzerinde ise pozitif ve anlamlı etkiler oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Montenegro vd. (2004) yılında Çin için yaptıkları analizde, asgari ücretteki artışın genç nüfus ve vasıfsız işçi istihdamını azalttığı, fakat kadın istihdamını arttırdığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Korkmaz ve Çoban (2006) yaptıkları çalışmada Türkiye emek piyasasında 1969-2006 dönemini dikkate alarak, asgari ücret, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkileri analiz etmişlerdir. Analizlerinde, ADF testi, Johansen eş-bütünlük testi ile Granger nedensellik testlerinden yararlanmışlardır.

Çalışma sonucunda 1969-2006 yılları arasında asgari ücretteki artışların enflasyondaki artışlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güven vd. (2009) yılında yaptıkları çalışmalarında 1968-2008 yıllarına ait verilerden yararlanarak asgari ücretin istihdam üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar asgari ücret uygulamalarının istihdamdaki değişimin nedeni olmadığı ve asgari ücretteki değişimlere istihdamın anlamlı tepkiler vermediği yönündedir. Literatüre genel olarak bakıldığında makroekonomik değişkenler ile asgari ücret artışlarının arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir.

Sabia (2009) yaptığı çalışmada perakende istihdamı üzerinde asgari ücret artışının etkisini incelemiştir. Asgari ücrette % 10'luk bir artış, perakende sektöründe haftalık saatle çalışan işçilerin istihdamında % 1'lik düşüş ile neticelendiği sonucuna ulaşmıştır.

Fanti ve Gori (2009) yaptıkları çalışmada asgari ücret ve ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. İşsizliğin oluşumuna rağmen asgari ücretin ekonomik büyüme ve refahı desteklediği sonucuna ulaşmışlardır.

Gavrel vd. (2010) yılında yaptıkları çalışmada asgari ücret artışının kısa ve uzun dönemde etkisini araştırmışlardır. Kısa dönemde asgari ücret artışının istihdam üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna varmışlardır. Ancak uzun dönemde asgari ücret artışının istihdamı etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Eser ve Terzi (2010)'daki çalışmalarında; Türkiye'de tek geçerli asgari ücret uygulamasının olduğunu bununda bölgesel gelişmişlik ve az gelişmişlik fonksiyonları göz önüne alındığında gelişmiş bölgeler için asgari ücretin çok az kaldığı, gelişmemiş bölgeler için ise fazla belirlendiği, bölgesel gelişmişlik durumuna göre belirlenecek asgari ücretin de hem rekabeti hem de gelir dağılımını olumlu yönde etkileyeceği sonucuna varmıştır.

Solak (2012) yılındaki çalışmasında işsizlik oranı, istihdam, yolsuzluk ve asgari ücret arasındaki ilişki en küçük kareler yöntemine göre incelenmiş, asgari ücretin işsizlik oranı üzerine etkisi olmadığını, yolsuzlukların azalmasının ise işsizlik oranlarını düşürdüğü sonucuna varmıştır.

Dağlıoğlu ve Bakır (2012) yaptıkları çalışmada Türkiye'de 2008-2012 döneminde istihdamın belirleyicileri ve istihdam ile asgari ücret arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmalarında 16 sektöre ilişkin verilerden oluşan panel regresyon modelleri kullanmışlardır. Asgari ücretin istihdamı olumsuz yönde etkilediği şeklindeki iktisat yazınındaki yaygın inancın aksine asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Galan ve Puente (2015) yaptıkları çalışmada 2004-2010 yılları arasında İspanyada asgari ücrette önemli ölçüde artış olduğunda bireysel olarak işsiz kalma olasılığını araştırmışlardır. Yaşlı insanlarda işini kaybetme olasılığının gençlere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

III. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

A. Ana Kütle ve Örneklem

Araştırmanın ana kütlesi Çorum şehir merkezinde faaliyet gösteren mikro işletmeler ile küçük, orta ve büyük ölçekli imalat işletmelerinden oluşmaktadır. Ana kütlede yer alan mikro işletmeler daha çok esnaf olarak bilinen işletmeler olup, Çorum Esnaf ve Sanatkarlar Odasına (ÇESOB) kayıtlıdır. Küçük ve Orta ölçekli işletmeler (KOBİ) ile büyük ölçekli işletmeler ise, Çorum Ticaret ve Sanayi Odasına (ÇTSO) kayıtlıdır. Bu nedenle örneklem çerçevesi bu kurumların veri tabanlarına kayıtlı olan ve aktif olarak faaliyet gösteren işletmelerden oluşmaktadır. ÇESOB kayıtlarına göre, 14.023 mikro ölçekli işletme, ÇTSO kayıtlarına göre ise yaklaşık 600 KOBİ ve büyük ölçekli işletme bulunmaktadır. Bu durumda toplam ana kütledeki birim sayısı 14.623 olarak tespit edilmiştir. Cohen vd., (2007) tarafından hazırlanan belirli büyüklükteki bir evrenden %95 güven düzeyinde seçilmesi gereken örnek büyüklüklerini gösteren tablo yardımıyla örnek büyüklüğünün 377 olduğu tespit edilmiştir. Bir ay süren veri toplama süreci sonunda kullanılabilir düzeyde 207 anket formuna ulaşılmıştır. Bu durumda geri dönüş oranı yaklaşık olarak % 55 düzeyinde gerçekleşmiştir. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda % 20 geri dönüş oranının yeterli olduğu ifade edilmektedir (Malhotra ve Grover, 1998:841; Forza, 2002:155).

Araştırma örnekleme belirlendikten sonra ana kütlede örneklemeye dahil edilecek araştırma birimlerinin seçiminde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma birimlerini işletmeler oluşturduğundan işletme yöneticilerinin veya işverenlerinin araştırmaya katılmaya çeşitli nedenlerden dolayı isteksiz olabileceği göz önünde bulundurularak bu yöntemle başvurulmuştur. Ayrıca örnekleme seçilecek elemanların belirlenmesinde, maliyet ve zaman kısıtı nedeniyle, çok miktarda veriye hızlı ve ucuz yoldan ulaşma imkânı sağladığı için tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden olan, kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Nakip, 2003:55). Bu nedenle hiçbir biçimde sonuçlara ilişkin bir genelleme yapılmamıştır.

B. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak göz atım tekniği veri toplama aracı olarak ise anket kullanılmıştır. Anket formunun hazırlanması aşamasında bir grup yönetici ile pilot görüşme yapılmıştır. Ayrıca asgari ücret ile ilgili literatür incelenmiş ve asgari ücretin etkilediği olası makroekonomik değişkenler araştırılmıştır. Buradan elde edilen veriler ışığında anket formuna nihai hali verilmiştir. Anket formu iki bölümden ve altı sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde firmaların temel özelliklerini belirleyen, ikinci bölümde ise asgari

ücret artış oranı ve asgari ücretin etkilediği düşünülen faktörlerin sorulduğu sorular yer almaktadır. Sahadan elde edilen veriler SPSS yazılımıyla analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimleyici istatistikler yanında çok değişkenli uyum (multiple correspondence) analizi uygulanmıştır.

IV. ANALİZ VE BULGULAR

Araştırmanın bu aşamasında sahadan elde edilen verilerin analizine ilk olarak araştırma örneklemindeki birimlerin (İşletmelerin) temel karakteristiklerinin dağılımını gösteren betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Ankete katılanların işletmedeki unvanları, işletmenin faaliyet süresi, faaliyette bulunduğu sektör ve çalışan sayılarına göre işletme büyüklüğü tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemi Tanıtıcı İstatistikler

Değişkenler	Kategoriler	Frekans	Yüzde	Değişkenler	Kategoriler	Frekans	Yüzde
Unvan	İşveren	101	48,8	Sektör	Metal/Makine	145	70,0
	Genel Müdür	58	28,0		Gıda	17	8,2
	İnsan Kaynakları Sorumlusu	6	2,9		Tekstil/Giyim	10	4,8
	Muhasebe Müdürü	22	10,6		Taş/Toprak	8	3,9
	Diğer	20	9,7		Mobilya	18	8,7
						Diğer	9
Faaliyet Yılı	10 yıldan az	89	43,0	İşletme Büyüklüğü (Çalışan sayısına göre)	Mikro işletme (1-9)	91	44,0
	10-19 yıl	63	30,4		Küçük işletme (10-49)	92	44,4
	20-29 yıl	33	15,9		Orta işletme (50-249)	20	9,7
	30-39 yıl	13	6,3		Büyük işletme (250≥)	4	1,9
	39 yıldan fazla	9	4,3				

Örnekleme tanıtıcı istatistiklerin yer aldığı tablo 1 incelendiğinde katılımcıların; %48'i işveren, %28'i genel müdür, %10,6'sı muhasebe müdürü, %2,9'u insan kaynakları sorumlusu, %9,7'si diğer birimlerde çalışan sorumlulardır. Anketi cevaplayanların işverenler olması arzulanmış ve bu dağılım incelendiğinde cevaplayıcıların yarıya yakınının işveren olduğu görülmektedir. Diğer taraftan konuyla ilgileri olması nedeniyle genel müdür, insan kaynakları sorumlusu ve muhasebe müdürü gibi pozisyonlarda görev yapanlar da cevaplayıcılar arasında yer almaktadır. Katılımcı firmaların sektörel dağılımları ise %70'i metal/makine, %8,7'si mobilya, %8,2'si gıda, %4,8'i tekstil/ giyim, % 3,9'u taş/toprak, %4,3'ü ise diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerdir. İşletmelerin % 43'ü 10 yıldan az, %30,4'ü 10-19 yıl, % 15,9'u 20-29 yıl, % 6,3'ü 30-39 yıl, %4,3'ü 39 yıldan fazla faaliyet göstermektedir. Çalışan sayılarına göre işletmelerin %44,4'ü küçük ölçekli, % 44'ü mikro, % 9,7'si orta büyüklükte, %1,9'u büyük işletme sınıfındadır.

A. Uyum Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında çok değişkenli uyum analizi yapılarak, değişkenler arasındaki ilişkiler uyum haritası üzerinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Uyum analizi değişkenler arası ilişkileri iki boyutlu bir uzayda uyum haritaları ile gösteren bir teknik olup ki kare ilişki ölçüsünü kullanan bir tekniktir. Uyum analizinde, işletmelerin faaliyette buldukları “sektörler”, “büyüklükleri”, “asgari ücretteki artış oranı” ve “asgari ücret artışlarının etkilediği düşünülen ve literatürde incelenmiş “makroekonomik faktörler” olmak üzere dört değişken kullanılmıştır. Tablo 2'de değişkenler arası ilişkilerin boyutlar tarafından açıklanan varyans miktarları ve değişkenler arası korelasyonlar verilmiştir.

Tablo 2. Varyans – Kovaryans Tablosu

Değişkenler	Sektör	Büyüklik	Artış Oranı	Makroekonomik Faktörler
Sektör	1,000			
Büyüklik	,672	1,000		
Artış Oranı	,190	,264	1,000	

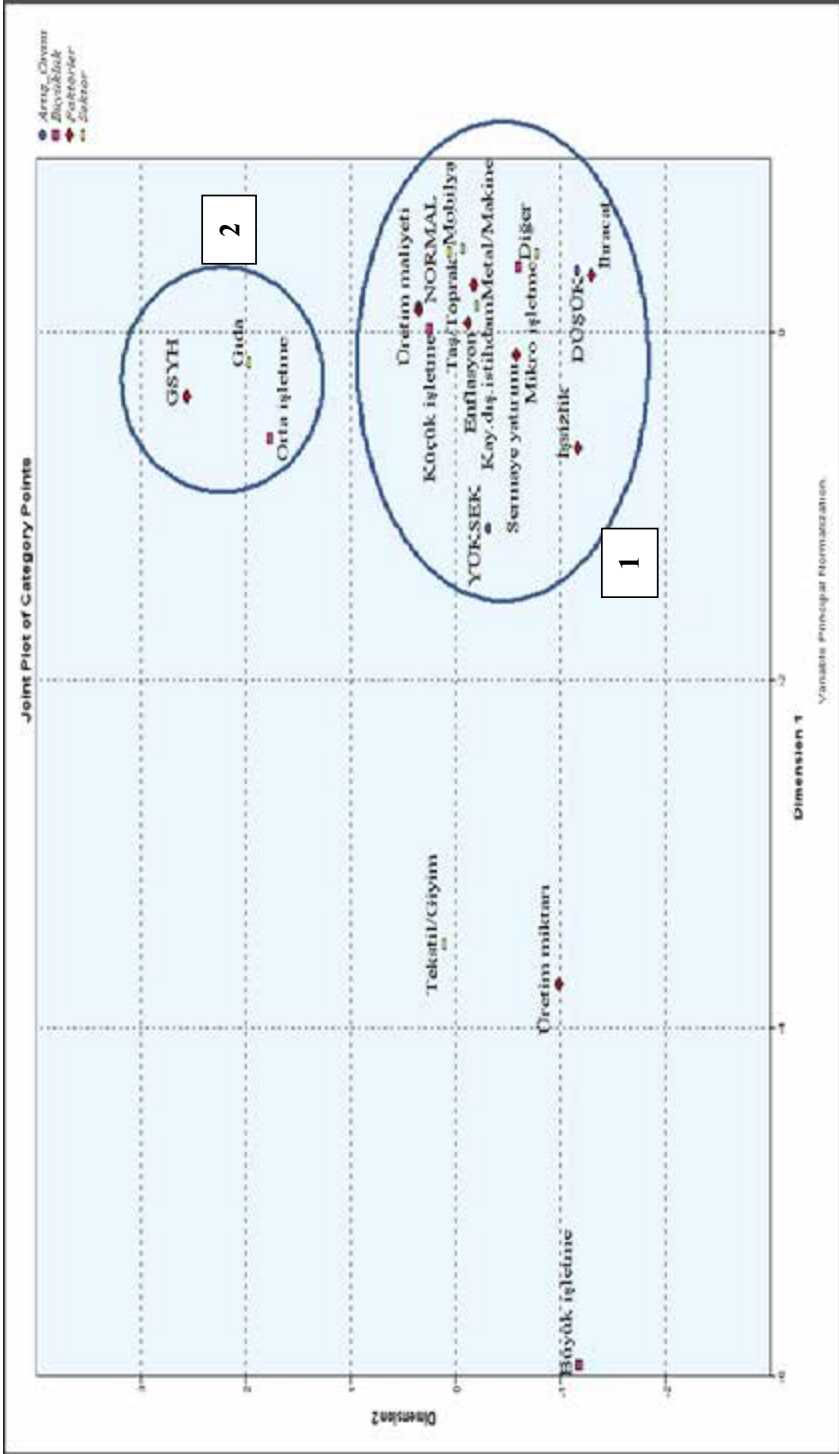
Makroekonomik Faktörler	,279	,427	,179	1,000
Boyutlar tarafından açıklanan varyans miktarı (%)				
Boyut 1	51,681			
Boyut 2	40,061			
Ortalama	45,871			
Toplam	91,742			

Tablo 2’de yer alan korelasyon katsayıları değişkenlerin dönüştürülmüş değerleri arasında hesaplanmıştır. Araştırmanın ana değişkenleri “*asgari ücrette yapılan artış miktarı*” ve bu artışın etkilediği düşünülen “*ekonomik faktörlerdir*”. Bu değişkenler arasında düşük de olsa bir korelasyon olduğu görülmektedir. “*Artış oranı*” değişkeninin en fazla ilişkili olduğu değişken ise “*işletme büyüklüğüdür*”. Aynı şekilde “*ekonomik faktörler*” değişkeni de “*işletme büyüklüğü*” değişkeni ile orta düzeyde bir korelasyona sahiptir.

Tüm bu değişkenler arası ilişkilerin %91,742’si iki boyut tarafından açıklanmaktadır ve bu açıklama yüzdesi oldukça yüksek düzeydedir. Boyutların açıkladığı ortalama varyans miktarı ise yaklaşık %50’dir. Bu noktada seçilen araştırma değişkenlerinin modele yüksek düzeyde katkı yaptığı ve uygun değişkenler olduğu söylenebilir.

Değişkenlerin kategorileri arasındaki ilişkiler ise uyum haritasında gösterilmiş ve uyum haritası Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1: Uyum Haritası

Uyum haritasında değişkenlerin kategorileri birer nokta ile gösterilmiştir. Her bir değişken kategorisi için X ve Y koordinatları hesaplanmakta ve koordinat düzlemine yerleştirilmektedir. Haritada yer alan noktalar değişkenlerin kategorilerini göstermekte ve aralarındaki ilişkiler bu noktaların birbirlerine olan yakınlık veya uzaklıklarına göre değerlendirilmektedir. Yakın mesafelerde konumlanmış kategoriler arasında diğerlerine göre yüksek, uzak mesafelerde konumlanmış kategoriler arasında ise düşük ilişki olduğu söylenebilir.

Harita üzerinde yakın biçimde konumlanmış ve çember içine alınmış iki noktalar kümesi görülmektedir. 1 no'lu kümede mikro ve küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı ve çoğunlukla bu işletmelerin ise taş/toprak sanayinde, metal/makine sanayinde ve mobilya sanayinde faaliyet gösteren emek yoğun işletmeler olduğu görülmektedir. Asgari ücretteki artış oranı değişkeninin tüm kategorilerinin bu çember içinde yer almış olması söz konusu işletmelerin bu konuda farklı görüşlerinin olduğunu göstermektedir. Asgari ücret artışlarının etkilediği ekonomik faktörler açısından değerlendirildiğinde ise **“üretim maliyeti, enflasyon, kayıt dışı istihdam, işsizlik, sermaye yatırımları ve ihracat”** gibi ekonomik olaylar ön plana çıkmaktadır. 2 no'lu kümede ise orta ölçekli gıda işletmelerinin yer aldığı ve bu işletmelerin asgari ücretteki artış düzeyi ile ilgilenmedikleri daha çok asgari ücretteki herhangi bir artışın gayri safi yurt içi hasılayı etkileyeceğini düşündükleri söylenebilir. Haritada çember içine alınmamış büyük ölçekli işletmelerin ise tüm bu görüşlerden farklı bir görüşe sahip oldukları görülmektedir. Giyim/tekstil sektöründe faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmelerin asgari ücret artışlarının daha çok üretim miktarı üzerinde bir etkiye sahip olacağını düşündükleri söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İşverenlerin algılarına göre asgari ücrette yapılan artışlar ile makroekonomik faktörler arasındaki ilişkilerin sektörler ve işletme büyüklükleri açısından değerlendirildiği bu çalışmada, ekonomi literatüründe yapılan diğer çalışmalarda ortaya çıkan benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Literatürde asgari ücrette meydana gelen artışların makroekonomik bazı olayları kısa ve orta vadede etkilediklerine dair sonuçlar bulunmaktadır. Bu çalışmadaki bulgular özellikle mikro ve küçük ölçekli emek yoğun (mobilya sanayi, taş ve toprağa dayalı sanayi, metal ve makine sanayi) işletmelerin asgari ücrette yapılan artışlara daha duyarlı olduğunu göstermekte ve üretim maliyetlerini, kayıt dışı istihdamı, işsizliği, enflasyonu ve yatırımları olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesinin hakim olduğu yönünde kanıtlar sunmaktadır. Diğer taraftan bu çalışma bulgularının orta ve büyük ölçekli işletmelerin ölçek ekonomilerinden yararlanma olanağına sahip olmaları nedeniyle üretim maliyetlerinde bir artış olmayacağı ve işçi çıkarma eğilimine girmedikleri için işsizlik yaratmayacağı ve bu nedenle de kayıt dışı istihdama yol açmayacağı yönünde kanıtlar sunduğu düşünülmektedir. Orta ölçekli işletmeler gayri safi yurt içi hasılanın büyük ölçekli işletmeler ise üretim miktarının etkileneceğini düşünmektedirler. Gayri safi yurtiçi hasıla bir ekonomide belirli bir dönemde üretilen mal ve hizmet miktarını göstermektedir ve üretim miktarı ile ilişkilidir. Bu sonuçlar da benzerlik göstermektedir.

Asgari ücretteki artışların üretim maliyetlerini arttırdığı bilinen bir gerçek olmasına ve somut olarak hesaplanabilmesine karşın ücret artışlarının tamamı işverene yansımamakta ve bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca mikro ve küçük ölçekli işletmeleri kayıt dışı

istihdama ittiği, işsizlik, enflasyon, sermaye yatırımları, ihracat, ekonomik büyüme vb faktörler üzerinde açıkça bir değişim yarattığı yönünde çok güçlü deliller bulunmamaktadır. Makroekonomik bir olayın ortaya çıkışının birçok nedeni olabilir ve diğer makroekonomik olaylarla birlikte ele alınarak incelenir. Ekonomi çevrelerinin ve ilgili bazı kuruluşların bu konularda yaptıkları açıklamaların ya da doğru bilinen bazı yanlış bilgilerin karar verici durumunda olan işverenlerin algılarını ve alacakları kararları olumsuz yönde etkileyebileceği olasılığı olduğu unutulmamalıdır.

Bu çalışmada da ekonomi literatüründe asgari ücretten etkilendiği iddia edilen on faktör ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmalarda örneklemin büyüklüğü artırılarak ve homojenliği sağlanarak işveren algıları ekonomik verilerle karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- ANTONIS A., Thomas M., (2007). Minimum wages, inequality and unemployment. *Economics Letters* S. 92, ss. 170-176.
- BAĞDADIÖĞLU, E. (1999). İşçiler Açısından Ücret, Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları.
- BROWN, C., Gilroy, C., Kohen, A. (1983). Time-Series Evidence of The Effect of the Minimum Wage on Youth Employment and Unemployment. *The Journal of Human Resources*. S. 18, ss. 3-31.
- CARD, D (1992) Do Minimum Wages Reduce Employment? A Case Study of California, 1987- 89, *Industrial and Labor Relations Review*, S. 46/1, ss. 38-54.
- COHEN, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. Taylor & Francis Group.
- ÇALGAN, A.T. (2007). Türkiye’de İstihdam Üzerindeki Mali Yükler ve İstihdama Etkileri. Yeterlilik Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu.
- DAĞLIOĞLU, S., Bakır, M.A. (2012). Türkiye’de Asgari Ücretin İstihdam Üzerindeki Etkisinin Sektörel Panel Regresyon Modelleri İle İncelenmesi. *Sosyal Güvenç Dergisi*. S. 8, ss. 35-68.
- DEMİR, S. Yıldız, M. Benli, D. (2009). Kayıt Dışı İstihdam. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, S. 2, ss. 10-12.
- ESER, B., Terzi, H. (2010), Türkiye’de Asgari Ücret: Sorunlar Öneriler, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 22, Sayı 1, s. 129-143.
- FANTİ, L., Gori, L. (2009). On Economic Growth and Minimum Wages. *J Econ*. S. 103, ss. 59-82.
- FORZA, C. (2002). Survey Research in Operations Management: A Process Based Perspectives. *International Journal of Operations and Production Management*, S. 22/2, ss. 152-194.
- GALAN, S., Puente, S. (2015). Minimum Wages: Do They Really Hurt Young People? *BE J. Econ Anal Policy*. S. 15, ss. 299-328.
- GARRİSON, R. H., Noreen, E. W. (1997). *Managerial Accounting*. McGraw-Hill Irwin.
- GAVREL, F., Lebon, I., Rebiere, L., (2010). Wages, Selectivity, and Vacancies: Evaluating the Short-Term and Long-Term Impact of the Minimum Wage on Unemployment. *Economic Modelling*, S. 27, ss.1274-1281.
- GÜVEN, A., Mollarvelioğlu, Ş., Dalgıç, B. (2009). Asgari Ücret İstihdam Artırır mı ? (1969- 2008) Türkiye Örneği. Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi, Econ Anadolu, Eskişehir.
- GÜVEN, A., Mollarvelioğlu, Ş. ve Dalgıç, B., (2011). Asgari Ücret İstihdamı Arttırır mı? 1969-2008 Türkiye Örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, S. 38, ss. 147-166.
- KORKMAZ, A. (2001). Türkiye’de Asgari Ücretin Mali Yönü. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, S. 2/1, ss. 275-285.

- KORKMAZ, A. (2003). *Çağdaş Gelişmeler Açısından Asgari Ücret*, Ankara: Kamu-İş Sendikası Yayınları.
- KORKMAZ, A., Çoban, O. (2006). Emek Piyasasında Asgari Ücret, İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Bir Analizi: Türkiye Örneği (1969-2006). *Maliye Dergisi*, S. 151, ss. 16-22.
- MALHOTRA, M.K., Varun, G. (1998). An Assessment of Survey Research in POM: From Constructs to Theory. *Journal of Operations Management*, S. 16, ss. 407-425.
- MANNING, A., Machin, S., (1997). Minimum Wages and Economic Outcomes In Europe. *European Economic Review*, S. 41/3, ss. 733-742. Montenegro, L.M., Licht, D.J., Wang, J., Silvestre, D. W., NÍCOLSON, S. C., Wernovsky, G., ... & Spray, T. L. (2004). Preoperative cerebral blood flow is diminished in neonates with severe congenital heart defects. *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, S. 128/6, ss. 841-849.
- NAKİP, M. (2003). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- PEDACE, R., Rohn, S. (2011). The Impact of Minimum Wages on Unemployment Duration: Estimating the Effects Using the Displaced Worker Survey. *Industrial Relations*, S. 50, ss. 57-75.
- SABİA, J.J. (2009). The Effects of Minimum Wage Increases on Retail Employment and Hours: New Evidence from Monthly CPS Data. *J Labor Res.* S. 30, ss. 75-97.
- SOLAK, L. (2012). *İşsizlik Sorunu, Türkiye’de İşsizlikle Asgari Ücret, Sanayi İstihdam Oranı ve Yolsuzluk Arasındaki İlişkinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SURYAHADĪ, A., Widyanti, W., Perwira, D., Sumarto, S. (2003). Minimum Wage Policy and Its Impact on Employment in the Urban Formal Sector. *Bulletin of Indonesian Economic Studies*, S. 39/1, ss. 29-50.
- ZAİM, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi